

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Presuda br. III-Sl-8/75-2
od 29. I 1975.

Vijeće: Ivo Bešker, Gavro Badovinac, prof. dr. Vladislav Brajković

Pomorski agent - Provizija - Agent koji je u ime i po nalogu svog nalogodavca zaključio ugovor o prijevozu s brodarom nema pravo, ako drukčije nije izričito ugovoreno, zahtijevati od brodara i njegovog generalnog agenta proviziju za zaključeni posao - Običaj koji bi agentu dao to pravo kod nas ne postoji

Tužitelj je agent, a tuženi su: brodarov generalni agent kao prvotučeni i brodar kao drugotučeni.

Tužitelj u tužbi i u toku spora ističe: da je uredno registriran za obavljanje poslova pomorske agencije; da je tokom godine 1972. i 1973. drugotučenom brodaru pribavio za prijevoz razni teret; da je tuženi brodar sam ili preko svog agenta (prvotučenog), prihvatio naloge za prijevoz tereta i zaključivao ugovore sa tužiteljem ili tužiteljevim komitentom i izvršavao prijevoz robe svojim brodovima; da je tužitelj bio upućen od strane drugotučenog brodara da prvotučenom postavi zahtjev za proviziju za pribavljeni teret, pa je ispostavio 6. računa za proviziju u visini od 45.406,60 din. Kako tuženi odbijaju platiti odnosnu proviziju predložio je da se donese presuda kojom se obvezuje prvotučeni - brodarov generalni agent da plati tužitelju 45.406,60 din, a ako se taj zahtjev ne usvoji da se donese presuda da je drugotučeni brodar dužan tužitelju platiti iznos od 45.406,60 dinara.

Rješavajući spor prvostepeni je sud nakon provedene rasprave i izvedenih dokaza odbio tužitelja sa tužbenim zahtjevom i prema prvo i prema drugotučenom, jer je utvrdio da je tužitelj nastupao u ime i za račun naručitelja prijevoza, a kako nije ugovorena posebna naknada niti sa prvo niti sa drugotučenim, te pošto tužitelj nije dokazao postojanje običaja prema kojima brodar, koji ima svog generalnog agenta za cijelo područje Jugoslavije, ima plaćati proviziju i drugom agentu, to zahtjev tužitelja prema prvo i drugotučenom nije osnovan.

Presudu žalbom pobija tužitelj zbog bitnih povreda parničnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrdjenog činjeničnog stanja, pogrešne primjene materijalnog prava i pogrešne odluke o troškovima spora. Predlaže da se pobijana presuda preinači i udovolji tužbenom zahtjevu, odnosno da se presuda ukine i stvar vrati prvostepenom sudu na ponovno raspravljanje i sudjenje.

Povredu parničnog postupka tužitelj vidi u tome što nalazi da sud u obrazloženju pobijane presude nije naveo koje činjenice smatra utvrdjenim niti je naveo zašto određene činjenice smatra dokazanima. Prvostepeni sud nije ocijenio ni jedan materijalni dokaz koji je podnio tužitelj. Pozivajući se na dopise Republičke privredne komore i Privredne komore Rijeka, sud navodi da ne slijedi da bi postojao običaj da pomorskom agentu pripada provizija kad nije posebno ugovorena. Međutim, iz dopisa Privredne komore Rijeka slijedi: kad se pored generalnog agenta pojavi i drugi agent, provizija se može dijeliti. Republička privredna komora odbila je dati mišljenje u tom pogledu. Obzirom na to smatra da iz odnosnih dopisa sud stvara pogrešan zaključak. Prvostepeni sud uopće ne obrazlaže zbog čega smatra da običaji podjele provizije između generalnog agenta i subagenta ne postoje.

Ističe da sud nije ocijenio okolnost da je jedan drugi brodar tužitelju priznao pravo na dio provizije pri jednakim okolnostima, iako taj brodar ima generalnog agenta; smatra da ovo upućuje na okolnost da postoji običaj u pogledu prava na proviziju drugog agenta, iako brodar ima generalnog agenta.

Ističe nadalje da se sud nije osvrnuo na mišljenje Pomorske agencije "Anglo-Yugoslav shipping" iz Londona, koja posluje sa svim jugoslavenskim brodarima i agentima, a iz čijeg dopisa slijedi da je uobičajeno da pomorski agent dobiva proviziju za svoje usluge bez obzira da li je u neposrednom ugovornom odnosu sa brodarom ili ne. Osim toga da sud nije ocijenio okolnost da se u svim brodarskim ugovorima nalaze klauzule koje određuju da će brodar platiti proviziju agentu, bez obzira da li je tog agenta imenovao brodar ili naručitelj. Smatra da je sud pogrešno postupio kad je teret dokazivanja prebacio na tužitelja što se tiče postojanja poslovnog običaja da agentu koji naručuje brodski prostor pripada provizija odnosno dio provizije generalnog agenta. Ovaj dokaz trebao je pribaviti sam sud.

Pogrešnu primjenu materijalnog prava tužitelj vidi u tome što sud uzima da ne postoji običaj o podjeli provizije između generalnog agenta i agenta koji je brodaru pribavio teret, ne upuštajući se u ocjenu dokaza u pogledu postojanja takovog običaja i utvrđujući da tužitelj takav dokaz nije pružio. Tužitelj tvrdi da običaj o podjeli provizije slijedi iz formulara brodarskih ugovora koji sadrže klauzulu o proviziji (brokeraže). Kad bi brodar plaćao samo svog agenta a naručitelj prijevoza svoga, tvrdi tužitelj, ne bi bila potrebna klauzula o plaćanju provizije u brodarskim ugovorima. Klauzule brodarskih ugovora određuju da brodar plaća sve provizije svim agentima, pa i agentu naručitelja. Kad to ne bi bilo tako odnosna klauzula se ne bi uvrštavala u brodarski ugovor. Tužitelj dalje ističe da je sud dokaz o postojanju običaja da brodar plaća agentu proviziju mogao pribaviti upitom jugoslavenskim izvoznicima i korisnicima prijevoza, koji za usluge pribavljanja brodskog prostora svojim agentima ne plaćaju nikakvu naknadu ni proviziju, jer im to plaća brodar, pa i onda kad brodar ima svog vlastitog generalnog agenta.

Konačno naglašava da bi bilo protivno savjesti i poštenju kad bi čitavu proviziju dobivao prvotuzeni unatoč tome što je i tužitelj sudjelovao pri pribavljanju tereta za brodove drugotuzenog.

U odgovoru na žalbu prvo i drugotuzeni pobijaju navode žalbe i predlažu da se žalba tužitelja odbije, a pobijana presuda potvrdi.

Drugostepeni sud je žalbu odbio iz slijedećih razloga:

Medju strankama je sporno da li je generalni agent brodara dužan drugom agentu koji brodaru pribavi teret, platiti proviziju ili dio provizije koju za predani teret na prijevoz dobije od svog brodara - odnosno da li je brodar, koji ima generalnog agenta, dužan drugom agentu sa kojim nije u ugovornom odnosu o zastupanju, platiti proviziju za predani teret na prijevoz.

Rješavajući ovo pitanje, sud prihvaća stajalište pobijane presude da pomorski agent nema takvo pravo podjele odnosno naplate provizije, ukoliko mu takva provizija nije izričito obećana od strane generalnog agenta brodara ili od strane samog brodara.

Tužitelj pogrešno uzima da pomorskom agentu koji nastupa kao agent naručitelja prijevoza pripada pravo zahtjeva na proviziju prema brodaru, odnosno da mu pripada dio provizije koju brodar plaća svom agentu, ili kao što je u predmetnom sporu slučaj, svom generalnom agentu.

Ne može se uzeti da se takvo pravo agenta zasniva na običaju u pomorskom poslovanju na području Jugoslavije. Postojanje takvog običaja nije potvrdila u svom dopisu Privredna komora iz Rijeke. Dapače u tom dopisu je istaknuto da nije običaj da brodar plaća dvije agentske provizije ako nisu ugovorene.

Obzirom na izloženo pobijana presuda pravilno uzima da za osnovanost zahtjeva za naplatu provizije ili podjelu provizije treba postojati poseban ugovor.

Pozivanje tužitelja na klauzulu o plaćanju provizije (brokerage) u brodarskim ugovorima, tj. da postojanje takvih klauzula u brodarskim ugovorima upućuje na postojanje običaja da brodar plaća proviziju agentu, bez obzira da li je agent njegov ili se radi o agentu naručitelja prijevoza, također se ne može prihvatiti. Upravo uvrštavanje takvih klauzula u brodarske ugovore upućuje na to da se pravo zahtjeva agenta prema brodaru za naplatu provizije može zasnivati samo ako je to u brodarskom ugovoru posebno ugovoreno. Kad bi se postojanje takve obaveze kao običaja pretpostavljalo, ne bi bilo potrebno unošenje klauzule u brodarski ugovor o plaćanju provizije agentu naručitelja, jer bi se takva obveza sama po sebi razumijevala.

G.B.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Presuda br. III-S1-183/75-2
od 11. II 1975.

Vijeće: Gavro Badovinac, Ivo Bešker, Mirko Braida

Prijevoz kamionom - Plaćanje vozarine - Primateelj je dužan platiti vozarinu navedenu u tovarnom listu - Na ovu njegovu obavezu ne utječe činjenica da je kupac - primatelj kupio preveženu robu pod klauzulom franco svoje skladište

Tužitelj je prijevoznik, a tuženi je primatelj. Tužitelj navodi da je za tuženoga prevezao robu iz Skopja do Zagreba i da mu tuženi odbija isplatiti vozarinu.